

Odbyły się obchody 83. rocznicy likwidacji getta w Limanowej i zagłady Żydów limanowskich

19 sierpnia 2025 r.

W poniedziałek 18 sierpnia 2025 roku odbyły się obchody 83. rocznicy likwidacji getta w Limanowej i zagłady Żydów limanowskich. Główne uroczystości rocznicowe miały miejsce godzinie 17:00 przy „Głazie Pamięci” na ulicy Jana Kilińskiego. Powiat Limanowski podczas wydarzenia reprezentował Przewodniczący Rady Powiatu Józef Pietrzak.

Uroczystość rocznicowa rozpoczęła się od powitania przybyłych uczestników oraz krótkiego wprowadzenia historycznego które przedstawił Karol Wojtas. Następnie prowadzący dalszą część obchodów Adam Nowak odczytał tekst dotyczący samych obchodów oraz pamięci o zagładzie Żydów oraz tragicznych wydarzeniach z okresu II wojny światowej. Potem głos zabrała Burmistrz Miasta Limanowa Jolanta Juskiewicz. Po przemówieniu pani burmistrz zabrał głos ks. Tadeusz Kubala z parafii pod wezwaniem Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej dzieląc się na wstępie osobistą historią rodzinną a także swoimi refleksjami na temat pamięci o zagładzie Żydów w czasie II wojny światowej na terenie Małopolski. Następnie ks. Tadeusz Kubala poprowadził modlitwę za ofiary. Po modlitwie Adam Nowak odczytał „Apel Pamięci”. Potem uczestnicy wysłuchali utworów muzycznych i pieśni żydowskich w wykonaniu Jagi Wrońskiej i jej córki Marysi Madej. Na zakończenie uroczystości wszyscy zgromadzeni złożyli pod „Głazem Pamięci” kwiaty i znicze a później organizatorzy zaprosili wszystkich obecnych na kolejne obchody za rok. W uroczystościach rocznicowych udział wzięli: Burmistrz Miasta Limanowa Jolanta Juskiewicz, Przewodniczący Rady Miasta

Limanowa Leszek Mordarski, Wójt Gminy Limanowa Jan Skrzekut, Przewodniczący Rady Powiatu Limanowskiego Józef Pietrzak, Dyrektor Gminnej Biblioteki Publicznej w Starej Wsi Jacenty Musiał, reprezentujący proboszcza limanowskiego i parafię Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej ks. Tadeusz Kubala, mieszkańcy Limanowej oraz przedstawiciele „Sądeckiego Sztetla” z Nowego Sącza.

Uroczystości na ulicy Jana Kilińskiego poprzedziło spotkanie w miejscu egzekucji części limanowskich Żydów na polanach leśnych w Starej Wsi – Pożarach. Tam uczestnicy przy symbolicznej macewie zapalili znicze i uczestniczyli w modlitwie za zabitych limanowskich Żydów. Modlitwę przygotował oraz poprowadził ks. Mariusz Nosał proboszcz parafii pod wezwaniem Świętego Józefa Robotnika w Starej Wsi.

Organizatorem obchodów rocznicowych byli stowarzyszenie „Sądecki Sztetl” oraz limanowscy historycy zaś uroczystości swoim patronatem objęła Burmistrz Miasta Limanowa Jolanta Juskiewicz.

Historia zagłady limanowskich Żydów w skrócie:

Po wkroczeniu do Limanowej w pierwszych dniach września wojsk hitlerowskich, Niemcy od razu dokonali pierwszej egzekucji Żydów – obywateli miasta. W kamieniołomie na Cieniawie w Mordarce, 12 września 1939 roku rozstrzelali jedenastu Żydów (radnych miasta oraz przedsiębiorców i kupców) oraz jednego katolika Jana Semika, który stanął w obronie sąsiadów wyznania mojżeszowego. W 1941 roku w Starej Wsi na Pożarach zamordowano 167 Żydów, głównie starców, inwalidów, chorych i dzieci. W maju 1942 roku w ramach odwetu za ucieczkę dwóch Żydów z

konwoju, zabito 12 młodych Żydówek na cmentarzu żydowskim przy dzisiejszej ulicy Kolejowej. W lipcu 1942 roku na terenie getta przy dzisiejszej ulicy Jana Kilińskiego rozstrzelano kolejne około 70 osób pod murem, który istnieje do dziś.

W Limanowej getto dla Żydów Niemcy utworzyli w czerwcu 1942 roku, na tak zwanym „Kamieńcu”. Nie miało ono murów, ale wyjście poza jego granice groziło śmiercią. Granice zamkniętego obszaru wyznaczała dzisiejsza linia zabudowy, która przebiega przez dzisiejszą ulicę ks. Ludwika Kowalskiego w kierunku Małego Rynku, dalej po skarpie na tyłach budynków przy dzisiejszej ulicy Matki Boskiej Bolesnej, aż do dzisiejszego mostu na ulicy Targowej, następnie brzegiem koryta Potoku Mordarka do terenu dawnego ogrodu przy dzisiejszej Szkole Podstawowej nr 1 a dalej dzisiejszą ulicą Marii Konopnickiej. W getcie Niemcy zgromadzili Żydów zarówno z Limanowej jak i miejscowości ze wschodniej oraz środkowej części powiatu limanowskiego. Nad porządkiem w getcie czuwał szef niemieckiej żandarmerii, „pan życia i śmierci”, niejaki Baumack. Getto zamieszkiwało ok. 2 tysiące Żydów.

18 sierpnia, 1942 roku rankiem, Niemcy rozpoczęli likwidację getta. Na początku na „Targowicy” przeprowadzono selekcję. Około 120 młodych mężczyzn oraz kobiet skierowano do obozu pracy w rafinerii w Sowlinach, gdzie w następnych miesiącach pracowali przy budowie dróg na terenie Limanowszczyzny (Po kilku miesiącach, w listopadzie 1942 roku, zostali rozstrzelani zostali w lesie na Przylaskach). Następne około 200 osób starszych i chorych oraz dzieci przewieziono do Starej Wsi na Pożary, gdzie ich rozstrzelano na leśnych polanach. Pozostałe około 750 osób pieszo pognano drogą w kierunku Nowego Sącza. Tam, na rampie kolejowej załadowano ich do bydłowych wagonów i wysłano na wschód, rzekomo do pracy. Nikt, nigdy jednak od nich nie otrzymał żadnej wiadomości. Większość z nich trafiła do Obozu Zagłady w Bełżcu, gdzie zabito ich w komorach gazowych pod koniec sierpnia 1942 roku. Z limanowskiej społeczności żydowskiej II wojnę światową i okupację przeżyły nieliczne osoby. Po zakończeniu wojny zamieszkali w różnych krajach świata. Niektórzy z nich

odwiedzali Limanową w tym cmentarz żydowski na ulicy Kolejowej oraz miejsce egzekucji na Starej Wsi – Pożarach.

Tekst: K.Wojtas, fot.: UM Limanowa